

Memurin Kanununa ek Kanun tasarısı ve Adalet ve Anayasa Komisyonlarının düşünceleri hakkındaki raporlarla Bütçe ve İçişleri Komisyonları raporları (1/552)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Say : 71 - 828, 6/1740

7 . V , 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 4 . V . 1949 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan 788 sayılı Memurin Kanununa ek Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

788 sayılı Memurin Kanununa ek Kanun tasarısı gerekçesi

Yürürlükte olan Memurlar Kanununun ihtiyaca elverişli olmadığı ve daha etraflı bir yeni memurlar statüsünü tanzimi zaruri bulunduğu bilinen bir gerçektir. Ancak bugünkü şartlara her bakımdan uygun bir memurlar statüsünün Büyük Meclise müzakeresi zamana muhtaçtır.

Hükümet Büyük Meclisteki programında da arzettiği gibi memurlar konusunda en âcil olarak :

I - A) İrtişa ve irtikâpla;

B) Aciz ve ehliyetsizlik ve memurluk haysiyetine uymayan kötü hal ve itiyatlarla;

C) Aşırı sağcılık ve aşırı solculukla; melûf memurları meslekten çıkarmak.

D) Kadrolarda mümkün olan tasarrufu temin etmek;

E) Olağanüstü mesaiyi mükâfatlandırmak;

hususlarının teminini ön plânda sağlamak lüzum ve zaruretime kani bulunmaktadır.

Bunlardan (A) ve (B) bentlerinde tasrih edilenler Emeklilik Kanununun verdiği yetkiye dayanılarak düzenlenecek bir tüzükle temin olunacaktır. Diğer (C), (D), (E) bentlerindeki hususlar da bu tasarı ile sağlanmaktadır.

Tasarının birinci maddesiyle aşırı sağcılık ve aşırı solculuk cereyanlarının unsurlarını ihtiva etmekte olan Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163 ncü maddelerinde tasrih edilen hareketlerde bulunanların, maddi ve kanuni delil bulunmaması sebebiyle kovuşturmaya tâbi tutulamamaları fakat bu eihetin idari bir şekilde tespiti halinde işgal ettikleri vazifelerde kalmaları millî menfaat ve hizmetin selâmeti bakımından doğru olamayacağından inzibat komisyonları kararıyla meslekten çıkarılmaları sağlanmış bulunmaktadır.

2. Memurdan beklenen en esaslı karakterlerden biri dürüstlüktür. Saklanması gerekli bir işi ifşa eden, yahut olmıyan bir işi vâkı imiş gibi yayan memurlar yaptıkları memur ahlâkına aykırı hareketin cezasını görmelidir. İkinci madde bu esasa göre hazırlanmıştır.

3. Memurun bâzı ahvalde başka görevlerde çalıştırılması tatbikatta bir zaruret olduğundan kadro durumuna bağlı kalmıyarak bu ihtiyacı karşılamak imkânını sağlamak için üçüncü madde hazırlanmıştır.

4. Bunlardan başka devlet teşkilâtı mümkün olduğu kadar kademeleştirilmekten kurtarılıp

muamelelerin süratle neticelendirilmesi için kadroların daha rasyonel bir tarzda düzenlenmesi ve bu hususta mümkün olan tasarrufun sağlanması zarureti vardır. Gerçi bu cihet teşkilât kanunlarıyla temin edilmek düşünülebilirse de bunu uzun formalitelere tâbi olması icabettiğinden bir sene müddetle Bakanlar Kuruluna müstacelen bu tasarrufu sağlayacak bir yetki verilmesi zaruri görülmüş ve bunun için muvakkat madde tanzim kılınmıştır.

5. Diğer taraftan âmme işleri gören değerli ve ehliyetli memurlar iktidar ve mesailerinden Devleti âzami derecede faydalandırmaya teşvik edilmelidir. Beşinci madde bu maksada göre yazılmıştır.

Adalet Komisyonunun düşünceleri hakkında rapor

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/552

Karar No. 49

3 . VI . 1949

Yüksek Başkanlığa

788 sayılı Memurin Kanununa ek Kanun tasarısı hakkında Komisyonumuz mütalâasının bildirilmesi için İçişleri Komisyonunca yazılan tezkere Yüksek Başkanlıkça Komisyonumuza havale buyurulması üzerine adı geçen tasarı Adalet Bakanı Fuad Sirmen'in huzuriyle okundu ve incelendi.

Komisyonumuz, ihtisası bakımından tasarının, yalnız birinci ve beşinci maddeleri üzerinde konuşmalara girişerek aşağıda gerekçeleri izah edileceği veçhile bu iki maddede bazı değişiklikler yapmış, diğer maddelerinin nihai olan ihtisas Komisyonunda incelemeye tâbi tutulmasını daha uygun mütalâa ederek bu maddeler üzerinde bir mütalâa yürütmeye lüzum görmemiş bulunmaktadır;

Tasarının tümü hakkında açılan müzakere sonunda tasarının varmak istediği gaye hakkındaki Hükümet görüşü muvafık görülerek maddelere geçilmesi kabul edildi.

Birinci madde, bu madde ile tesis edilmek istenen hüküm, aşırı sağcılık ve aşırı solculuk cereyanlarının T .C. Kanununun 141, 142 ve 163 ncu maddelerinde yazılı unsurların maddi ve kanuni delillerinin elde edilememesi veya tamam olmaması sebepleriyle haklarında kovuşturma yapılmasına imkân olmıyan ve bu hususlardaki temayülleri maddede yazılı bulunduğu şekil ve surette tespit edilen ve bu temayüllerinden dolayı vazifelerinde kalmaları millî menfaat ve hizmetin selâmeti bakımından mahzurlu telâkki edilen memurların da inzibati ceza yo-

lu ile meslekten çıkarılmasından ibaret bulunmaktadır.

Madde ile istihdaf edilen bu gaye Adalet Bakanı tarafından geniş bir surette izah edildikten sonra esas pirensipte mutabık olduğunu belirten komisyon, tatbikatta bu gayenin dışına çıkılmamasını temin için cümle ve kelimeler üzerinde titizlikle durarak bazı değişikliklerin yapılmasını mütalâa etmiştir.

Bu cümleden olarak, bu temayülleri anlaşılmanın meslekten değil memuriyetten çıkarılması, az vahim hallerden ise bir defaya mahsus olmak üzere daha hafif bir ceza olmak üzere mesleğinin değiştirilmesi uygun görülmüştür. Bu hüküm, aynı zamanda tezvirat, iftira ve yanlış anlaşılmaya karşı da bir teminat telâkki edilmiştir. Ancak, madde metnine konmuş olan bu hafif ceza, ağır cezadan evvel ve muhakkak uygulanması şart olan bir ceza kademesi değildir. Komisyon durumun vehametine göre takdir hakkını kullanarak isnat altında bulunan memurun Devlet memuriyetinin hiçbir kolunda çalıştırılmasını doğru bulmadığı ahvalde doğrudan doğruya memuriyetten çıkarılma cezasını uyguluyacaktır.

Metinde yapılması düşünülen ikinci mühim değişiklikte bu cezaları uyguluyacak olan Komisyonun kurulması şekliyle, bu komisyon tarafından ittihaz olunacak kararlar aleyhine hiçbir kanun yoluna gidilemeyeceği, konusudur.

Teklif edilen maddeye göre ceza, inzibat komisyonlarının kararı ve ilgili bakanın tasdiki

ile uygulanacak ve bu kararlar aleyhine kanun yollarına gidilebilecekti.

Komisyonumuz, bu cezayı verme yetkisinin meslek İnzibat komisyonlarına değil, gerek kuruluş şekli ve gerek üyelerinin şahsiyetleri bakımından her türlü teminatı haiz bir komisyona verilmesini mütalâa etmiş ve bu bakımdan Yargıtay, Danıştay ve profesörlerden kurulmasını muvafık bulmuştur.

Yedi kişiden kurulacak olan bu komisyonun üyelerinin üçü Yargıtaydan, ikisi Danıştaydan, biri Ankara Hukuk Fakültesi biri de Siyasal Bilgiler Okulu Profesörlerinden olacaktır. Bu komisyon üyelerinin seçim tarzı ve süresi de ayrıca gözden geçirilerek neticede, ilgili Bakanların bunları birer yıl için seçmeleri usulünün, teklif edilen adçekme usulüne, tercih edilmesi kararlaştırıldı.

Konulan esasa göre, Danıştaydan bu komisyona gelecekleri Başbakan, Yargıtaydan katılacakları Adalet Bakanı, Profesörleri de Millî Eğitim Bakanı seçecektir.

Bu komisyonun kararları ilgili Bakanın tasdikından geçmeden kesin olacak ve aleyhine kazai veya idari mercilere baş vurulamıyacaktır. Çünkü, komisyonun kurulması şekli, kararlar aleyhine gidilmesi kanunlarımızla kabul edilmiş olan mercileri içine almış ve bu suretle istenilen yüksek teminatı haiz addedilmiştir.

Bunlardan başka maddeye, komisyon başkanlığı, kaç kişi ile toplanılacağı, ve reylerde müsavat halinde tercih sebebi, haklarında da hükümler konulmuştur.

Madde metnini açıklamak için şu ciheti de kayde değer görürüz ki, birinci derecedeki sicil âmiri ile muhakkik veya müfettişin kanaatlerinin birleşmemeleri halinde, evrakın bu komisyona tevdi edilip edilmemesi yetkisi, idari ve siyasi mesuliyetleri omuzlarına almış ve daha geniş bir görüşe sahip bulunan ilgili Bakanlara bırakılmıştır. Bu suretle her ihbar üzerine düzenlenmiş olan soruşturma evrakının muhakkak surette komisyona tevdi mecburiyetinden de vareste kalınmış olacaktır.

Tatbikatta ufacıkta olsa bir tereddüde yer vermek istemiyen komisyon, kazai takibatın in-

zibati takibat ve cezaya mâni olamayacağı hakkındaki umumi hukuk kaidelerinden ayrılmayı asla aklına getirmiyerek bu esas dairesinde maddeyi formile etmeye çalışmıştır. Bu suretle T. C. Kanununa göre hakkında kazai kovuşturma yapılmakta olan bir memura inzibati cezanın tatbiki cezai takibatın neticesine bırakılmıyacaktır. Diğer deyimle, cezai takibatın neticesini beklemek kanuni bir mecburiyet sayılmıyacaktır.

Gerekçe olarak yukarda kaydedilen mütalâalara uygun düşecek şekilde yazılan maddeyi komisyon kabul etmiştir.

Beşinci madde; bu madde, Yargıçlarla ordu mensupları ve üniversite öğretim üyeleri hakkında bu kanunun uygulanmıyacağını tespit etmektedir.

Metinden, bu meslekler mensuplarının aşırı sağcılık veya aşırı solculuk temayülleri sabit olsa dahi birinci madde hükmünün uygulanmıyacağı mânası da çıkarılabilmektedir. Komisyonumuz bu kanaate iştirak etmediğinden birinci maddedeki ahvalin subutu halinde, bu meslekler erbabı hakkında da yazılı inzibat cezalarının, kendi özel kanunlarının usullerine göre inzibati cezaları tâyin ile yetkili kılınmış olan mercilerce tatbik edilmesinin, muvafık olacağını kabul ve maddeyi bu esasa göre değiştirmiş bulunmaktadır.

İçişleri Komisyonuna tevdi buyrulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Kom. Başk. Y. Kayseri S. A. Feyzioğlu Kâtip	Bu Rapor Sözcüsü Erzurum Ş. İbrahimhakkıoğlu	
Manisa K. Coşkunoğlu İmzada bulunmadı	Antalya N. Aksoy İmzada bulunmadı	Bursa A. Akgüç İmzada bulunmadı
Denizli N. Küçüka	Erzincan A. Fırat	İsparta R. Güllü
İstanbul Muhalifim F. H. Demirelli	İstanbul M. H. Gelenbeğ	Manisa F. Uslu
Mardin M. K. Boran	Seyhan K. Çelik İmzada bulunmadı	

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

788 sayılı Memurin Kanununa ek Kanun tasarısı

MADDE 1. — Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163 nci maddelerinde yazılı suçlardan her hangi birini işledikleri anlaşılacakla beraber bu maddelerde yazılı hususlar hakkındaki fiil veya temayülleri itibariyle Devlet hizmetinde bulundurulmaları veya vazifelerinde kalmaları caiz olmadığı birinci derecedeki sicil âmiri tarafından res'en veya soru üzerine bildirilen ve bu bildirme üzerine ayrıca yaptırılacak inceleme neticesinde incelemeye memur edilenle sicil âmirinin birbirine uygun kanaatleriyle teyyüt eden veya ilgili Bakanın lüzum gördüğü memurlar birer sene müddetle yargıtay Başkan ve üyelerinden üç, Danıştay Başkan ve üyelerinden iki, Ankara Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Okulu profesörlerinden birer olmak üzere ilgili Bakanlarca seçilecek bir komisyon kararıyla memuriyetten çıkarılır veya bir defaya mahsus olmak üzere meslekleri değiştirilebilir.

Komisyon en az beş kişinin birleşmesiyle toplanır. Reylerde müsavat halinde başkanın bulunduğu taraf çokluk sayılır.

Komisyon Başkanlığı Yargıtaydan seçilecek-

lerden en kıdemli Başkan tarafından yapılır.

Komisyonun kararları kesindir. Bu kararlar aleyhine hiçbir kazai veya idarî mercilere başvurulamaz.

MADDE 2. — Hükümetin ikinci maddesi aynen kabul olunmuştur.

MADDE 3. — Hükümetin üçüncü maddesi aynen kabul olunmuştur.

MADDE 4. — Hükümetin dördüncü maddesi aynen kabul olunmuştur.

MADDE 5. — Yargıçlarla, ordu mensupları ve üniversitelér öğretim üyeleri hakkında özel kanunlarının usule ait hükümleri uygulanır.

MUVAKKAT MADDE — Hükümetin muvakkat maddesi aynen kabul olunmuştur.

MADDE 6. — Hükümetin altıncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Hükümetin yedinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Anayasa Komisyonu düşünceleri hakkında rapor

T. B. M. M.

Anayasa Komisyonu

Esas No. 1/552

Karar No. 4

6 . VI . 1949

Yüksek Başkanlığa

788 sayılı Memurin Kanununa ek Kanun tasarısını esas komisyon olarak müzakere etmekte bulunan İçişleri Komisyonunca, İctüzüğün 28 nci maddesine dayanılarak komisyonumuzdan mütalâa istenmesi üzerine havale buyurulan dosya tatvik edildi ve gereği düşüldü:

İçişleri Komisyonunun yazısında, tasarının hangi hükümleri hakkında mütalâamızın alınmasına lüzüm görüldüğü belirtilmiyerek umumi bir ifade kullanılmış olmasını da göz önünde tutan komisyonumuz, kendi ihtisası sahasında kalmak için, maddelere ve teferruata girmeden, işi, sadece, bu tasarı ile alınması derpiş olunan

bir tedbirin, Anayasanın metin ve ruhuna ve hukuk esaslarına aykırı düşüp düşmeyeceği yönünden umumi bir tetkika tâbi tutmaya ve düşüncesini bu noktaya inhisar ettirmeye karar vermiştir.

Yapılan müzakere sonunda oy birliğiyle varılan neticeye göre:

I - Tasarıda derpiş olunan neviden bir tedbir, Anayasanın metin ve ruhuna ve hukuk esaslarına aykırı sayılamaz. Çünkü:

a) Âmme hizmeti gören memurların hukuki durumları iki tarafın rıza ve iradelerinin birleşmesinden doğma akdi ve sübjektif bir

durum değil, önceden bir taraflı olarak tesbit edilmiş bulunan kanuni, umumi ve objektif bir durumdur. Anayasamızın 93 ncü maddesi ile de teyit edilmiş olan bu hukuk prensipinin neticelerinden olarak, memurların işe alınmaları, terfileri ve kendilerine temin olunacak sair menfaatler ve himayelerin derecesi ile işten çıkarılmaları hakkındaki kanuni rejim, kanun vâzının takdirine göre her hangi bir şekilde tesbit olunabileceği gibi, bu rejimde her zaman, her türlü değişiklikler yapılabilir ve memurlara tanınan haklar, menfaatler, onların lehinde veya aleyhinde olarak her zaman tadil olunabilir. Bundan dolayı memurun müktesep bir hak iddia etmesine cevaz yoktur.

b) Memurun faaliyetine hâkim olcak ana fikir, âmme hizmetinin muntazam ve devamlı surette görülmesini temine çalışmaktan ibarettir. Bütün âmme hizmeti mefhumu, bu vazife duygusunda yani millete karşı bir görevin yerine getirilmesinde mündemiçtir.

2. Memurun memuriyetten çıkarılması bahsinde, kanun vâzının takdir hakkını sınırlıyan tek unsur Anayasa hükümleri ve yüksek hukuk perensipleridir.

Bütün bu esaslara göre müzakere konusu olan tasarının istihdaf ettiği gayeye ulaşmak için alınacak tedbirin şekil ve teferruatının, Anayasanın tanıdığı haklara ve masuniyetlere hâlel vermeyecek tarzda tâyin ve tesbit olunması zaruridir.

Dosya, bu mütalâalarla İçişleri Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Anayasa Komisyonu

Başkanı	Sözcü	Kâtip
Tokad	Konya	
<i>N. Poroy</i>	<i>A. R. Türel</i>	
Ankara	Bursa	Kırklareli
<i>M. Ökmen</i>	<i>A. Akgüç</i>	<i>N. A. Kansu</i>
	Tekirdağ	
	<i>F. Östrak</i>	

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 1/552

Karar No. 159

8 . VI . 1949

Yüksek Başkanlığa

788 sayılı Memurin Kanununa ek olarak İçişleri Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 7 . V . 1949 tarihli ve 6/1740 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan Kanun tasarsı Komisyonumuza havale buyurulmakla İçişleri Bakanı Emin Erişirgil ve Adalet Bakanı Fuad Sirmen ve Millî Savunma Bakanı Hüsnü Çakır ve Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürü hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Tasarı, Memurlar Kanununda yapılması düşünülen esaslı değişiklikleri ihtiva edecek kanunun ihzarına kadar; gerek irtişa ve irtikâpla melûf ve gerekse âciz ve ehliyetsizlikleri sabit olan, aşırı sağcılık ve aşırı solculuk cereyanlarıyla ilgili ve fiil ve temayülleri bu merkezde bulunan ve bu suretle Devlet kadrolarını beyhude işgal ederek hem israfa ve hem de

Devlet faaliyetini tehlikeli ceryanlara sürüklemek gibi zararlı neticelere sebep olan memurların bu kadrolardan çıkarılmalarını ve bu suretle bir tasarruf sağlanmasını ve bâzı mânevi zararların önüne geçilmesi ve aynı zamanda hizmetlerinde olağanüstü yararlılıkları görülenlerin taltiflerini temin gibi memur nizamında esaslı bir düzenlemeyi temin etmek üzere hazırlandığı anlaşılmış ve Komisyonumuzca da esas itibariyle kabule değer görülmüştür.

Maddeler üzerinde yapılan görüşmelerde :

Birinci madde : Türk Ceza Kanununun suç telâkki ettiği ve ceza tehdidinde tâbi tuttuğu aşırı sağcılık veya solculuk ceryanlarına temayülleri itibariyle Devlet hizmetinde bulundurulmaları veya vazifelerinde kalmaları caiz görülmeyecek memurların maddede tesbit edilen vasıf ve şartları taşımaları halinde mesleklerin-

den uzaklaştırılmaları hakkında Hükümete yetki vermekte ve bu husustaki usul hükümlerini tesbit etmektedir.

Komisyonumuzca bu madde üzerinde incelemeler ve uzun tartışmalar yapılarak bu fiil ve hareketleri Bakanlıkça sâbit görülenlere ait işlemin Bakanlık dışında tarafsız bir Komisyon tarafından incelenmesi ve bunlar hakkında ancak o Komisyonca verilecek kararın kesin olarak uygulanması memur için bir teminat olarak mütalâa edilmiş ve bu komisyonun iki üyesi yargıtay başkan ve üyelerinden, ikisi Danıştay başkan ve üyelerinden ve ikisinin de üniversitelerden olmak üzere altı üyeden terekküp etmesi uygun görülmüştür.

Bu madde hükmünün hâkimler, askerler ve üniversite üyeleri hakkında da uygulanmaları hususunda inceleme yapılmış, hâkimlerin bu hükme tâbi tutulmaları ve ancak haklarında yapılacak takibatın Hâkimler Kanununa göre tekemmülünden sonra bu komisyona gönderilmesi esası kabul edilmiş, askerlerin bu konudaki mevzuatı kendi hususiyetlerine uygun ve daha ağır hükümleri ihtiva etmesi ve üniversite öğretim üyelerinin kendi statülerine tâbi kalmaları üniversitelerin muhtariyeti itibariyle komisyonumuzca lüzumlu görülmüş ve maddede bu hususa dair gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Keza maddede Başkan seçimi, birleşime yer ve oy çokluk sayıları, işlerin bitirilme süresi ve kararların kesinliğiyle bunlar hakkında kaza ve idare mercilerine baş vurulamaması gibi usule dair hükümler konulmuş ve ayrıca bu madde şumulüne giren meselelerin vahametine göre bu komisyonun meslekten çıkarma ve tekerrürü halinde veya vehametinin ağırlığı derecesine göre memuriyetten çıkarma kararlarını

da alabileceği Komisyonumuzca kabul edilerek maddede buna dair değişiklik yapılmıştır.

Tasarının ikinci maddesinin, sır olarak saklanması gereken husus hakkında daire âmirine verdiği mutlak takdir hakkının tatbikatta iyi netice vermemesi mümkün görülerek maddenin bu husustaki son fıkrası çıkarılmıştır.

Üç ve dördüncü maddeler aynıyle kabul edilmiş, beşinci madde; bu kanunun birinci maddesinden maada hükümlerinin yargıçlar ve bütün hükümlerinin ordu mensuplarıyla öğretim üyeleri hakkında uygulanmaması gerektiği şeklinde yeniden yazılmıştır.

Geçici madde geçici birinci madde olarak ve aynıyle kabul edilmiş ve birinci maddenin üç yıl müddetle uygulanması ve zaruret görülürse Meclisten yeni yetki alınması Komisyonumuzca uygun görülmüş ve bunun için tasarıya geçici ikinci madde eklenmiştir.

Altı ve yedinci maddeler aynıyle kabul edilmiştir.

Havalesi veçhile İçişleri Komisyonuna verilerek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Mardin	Ankara	Ankara
R. Erten	M. Eriş	F. Öymen
Amasya	Ankara	Aydın
A. K. Yiğitoğlu	Dr. A. H. Selgöl	Gl. R. Alpman
Bursa	Çoruh	Diyarbakır
F. Bük	Dr. C. Kazancıoğlu	Ş. Uluğ
Edirne	İstanbul	Kastamonu
M. N. Gündüzalp	Dr. A. Adıvar	M. Akalan
Kastamonu	Konya	Niğde
T. Coşkan	M. A. Binal	R. Gürsoy
	Urfa	
	E. Tekeli	

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

İçişleri Komisyonu

Esas No. 1/553

Karar No. 42

7 . VI . 1949

Yüksek Başkanlığa

Bakanlar Kurulunun 4 . V . 1949 tarihli kararıyle Büyük Meclise sunulan 788 sayılı Me-

murin Kanununa ek Kanun tasarısı, İftizüğün 28 nei maddesi hükmünce Anayasa, Adalet ve

(S. Sayısı : 260).

Bütçe komisyonlarından alınan mütalâalarla birlikte Başbakan, Adalet ve İçişleri Bakanları hazır buldukları halde İçişleri Komisyonunda incelendi.

Tasarının tümü üzerinde görüşüldükte, irtica ve komünistlik gibi aşırı sağ ve sol temayül-lü memurların Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163 ncü maddelerinde belirtilen suç unsurlarını tesbite yeter deliller bulup muhakeme ve mahkûmiyetleri cihetine gidilmese bile bu temayüllerinin Devlet daireleri teşkilâtı içinde çalışmalarının devamında sarîh mahzur teşkil edecek dereceye varması halinde inzibati bakımından Devlet emniyetini ve Devlet kuvvetlerinin selâmetle işliyebilmesini koruyabilmek üzere gereken tedbirlerin alınması ve bu gibi ağır şartların tahakkukunda ilgili memurun ihracına kadar gidilmesi esas itibariyle zaruri olmakla beraber evvel emirde Devlet hizmetine alınacak olanların memuriyete kabulleri sırasında irtica ve aşırı solculuk şâfbelerinden azade bulunmalarının araştırılması ve bunun şart koşulması ve mevcut memurlardan irticaa ve komünizme temayüllerinin tesbit edilenler için de Memurin Kanununun kendi bünyesi içinde bu kanun hükümleri ile insicamı sağlanacak surette etraflı etüdlere müstenit yeni tadillerin getirilmesi daha muvafık olacağı, bu gibi hükümlerin önümüzdeki kış devresine kadar genişçe bir zaman zarfında başka memleketlerin mevzuatı da göz önünde tutulmak suretiyle Danıştayın da mütalâası alınarak hazırlanması uygun görüleceği mü-lâhazaları ileri sürülerek birinci maddenin tasarıdan çıkarılması teklif edilmiş; bunun üzerine Başbakan, Hükümetçe önümüzdeki toplantı devresine kadar mevcut kanunları kemali itina ile tatbika gayret edilerek daha etraflı tetkiklere dayanan yeni bir tadil getirmeleri mümkün bulunduğunu beyan ederek birinci maddeyi geri aldığı söylemekle madde oy birliğiyle tasarıdan çıkarılmış ve diğer maddelerin müstacelen kanunlaşması hem Hükümetin menfaati hem memurun

sübjektif hakkı, hem de bütçede tasarruf bakımından elzem görülerek oy birliğiyle maddelere geçildi.

Tasarının ikinci maddesi Bütçe Komisyonunun görüşüne uyularak son fıkrasının tayyî suretiyle birinci madde olarak kabul edildi.

Tasarının üçüncü maddesinde Bakanların aylıklı bir memuru her hangi bir yerde istihdam yetkisi esas itibariyle muhtelif bakanlıkların Memurin kanunlarında tasarruf edilmiş bir hükümün bütün bakanlıklara teşmilinden ibaret ise de memurların bazıları Bakanlar Kurulu kararı ve bazıları müsterek kararname ile tâyin ve tahvil edildiklerine göre maddeye «Tâyinlerindeki usule göre» kaydının ithali uygun görülmüş ve ikinci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının dördüncü maddesi üçüncü madde olarak aynen kabul edildi.

Tasarının muvakkat maddesi geçici madde olarak bütçede tasarrufu sağlayacağı cihetle aynen kabul edildi.

Tasarının beşinci maddesi birinci maddeye tebaan tayyedilmiştir.

Tasarının 6 ve 7 nci maddeleri 4 ve 5 nci madde olarak aynen kabul olundu.

Tasarının tümü bağı evrakiyle birlikte Yüce Kamutaym ivedilikle tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa oybirliği ile sunuldu.

İçişleri Komisyonu

Başkanı	Başkanvekili	Sözcü
Takirdeğ	Çoruh	Kars
C. Uybadaın	A. Tüzün	A. Eyidoğan
Kâtip		
Balikesir	Amasya	Antalya
F. Tiritoglu	A. Eymir	R. Kaplan
Bitlis	Bolu	Bolu
M. Ertan	H. Ş. Adal	İ. Yalçın
Giresun	Kayseri	Niğde
T. Ekmen	Muhallifim	Ş. Süer
	F. Apaydaın	
Siird		Yozgad
L. Yavus		İ. Olgun

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

788 sayılı Memurin Kanununa ek Kanun tasarısı

MADDE 1. — Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163 ncü maddelerinde tasrih edilen suçlardan her hangi birini işlediklerine dair kanuni takibat icrasına yeter mahiyette delil elde edilememesinden dolayı, haklarında kovuşturma yapılamıyan ve fakat bu cihet; birinci derecedeki sicil âmiri tarafından re'sen veya soru üzerine bildirilen ve bu bildirme üzerine ayrıca yaptırılacak inceleme neticesinde incelemeye memur edilenle sicil âmirinin birbirine uygun vicdani kanaatleriyle teyyüt eden memurlar, yetkili inzibat komisyonu kararı ve ilgili Bakanın tasdiki ile meslekten çıkarılır.

MADDE 2. — Vazifesi dolayısıyla öğrendiği, saklanması gerekli her hangi bir hususu doğrudan doğruya âmirinden başka bir kimseye duyuran veya vâkı olmıyan bir hali uydurarak yayılmasına sebep olan memurlar hakkında 16 . III . 1926 tarihli ve 788 sayılı Memurin Kanununun inzibati cezalarından, fiilin vahamet derecesine göre, her hangi birisi yetkili inzibat komisyonu tarafından tatbik olunur.

İfşa edilen hususun saklanması gerekli olup olmadığı hakkında memurun dairesi âmirinin takdir hakkı mutlaktır.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Memurin Kanununa ek Kanun tasarısı gerekçesi

MADDE 1. — Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163 ncü maddelerinde yazılı suçlardan her hangi birini işledikleri anlaşılmamakla beraber bu maddelerde yazılı hususlar hakkındaki fiil veya temayülleri itibariyle Devlet hizmetinde bulundurulmaları veya vazifelerinde kalmaları caiz olmadığı birinci derecedeki sicil âmiri tarafından re'sen veya soru üzerine bildirilen ve bu bildirmeden sonra ayrıca yaptırılacak inceleme neticesinde bu fiil ve temayülleri incelemeye memur edilenle sicil âmirinin birbirine uygun kanaatleriyle teyyüt eden veya ilgili Bakanın aynı kanaatle lüzum gördüğü memurlar, hâkimler ve hâkim sınıfından sayılanlar (hâkimler hakkında yapılacak tahkikat Hâkimler Kanunu dairesinde cereyan eder) bir yıl süre ile seçilecek Yargıtay başkan ve üyelerinden iki, Danıştay Başkan ve üyelerinden iki, Üniversitelerarası kurulunca Üniversiteler öğretim üyelerinden seçilecek iki ki ceman altı üyeden toplu bir komisyon kararıyla meselenin vahamet derecesine göre meslekten, tekerrürü veya vahametın ağırlığı halinde memuriyetten ihraç edilebilirler.

Bu komisyon, gizli oyla kendine bir başkan seçer.

Komisyon, en az dört üyenin birleşmesiyle toplanır. Oylarda eşitlik halinde başkanın bulunduğu taraf çokluk sayılır.

Komisyon, tevdi edilen işi en geç üç ay içinde karara bağlar. Komisyon kararları kesindir. Bu kararlar aleyhine hiçbir kaza ve idare merciine baş vurulamaz.

MADDE 2. — Vazifesi dolayısıyla öğrendiği, saklanması gerekli her hangi bir hususu doğrudan doğruya âmirinden başka bir kimseye duyuran veya vâkı olmayan bir hali uydurarak yayılmasına sebep olan memurlar hakkında 16 . III . 1926 tarihli ve 788 sayılı Memurin Kanununun inzibati cezalarından, fiilin vahamet derecesine göre, her hangi birisi yetkili inzibat komisyonu tarafından tatbik olunur.

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

788 sayılı Meclis'in Kararına ek Kanun tasarıları

MADDE 1. — Bütçe Komisyonunun ikinci maddesi birinci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Hü.

MADDE 3. — Bakanlar, merkez ve iller teşkilâtında aylıkla çalışan her hangi bir memuru, yapılması o Bakanlığa ait bir iş için, orada Bakanlık teşkilâtı ve boş vazife bulunup bulunmamasıyla kayıtlı olmaksızın, kadrosu ile yurt içinde dilediği yerde çalıştırabilirler.

MADDE 4. — 16 . III . 1926 tarihli ve 788 sayılı Memurin Kanununun hükümlerine tâbi memurlardan :

A) Olağanüstü çalışmalarıyla işin keyfiyetini muhafaza ederek emsallerinin üstünde verimli iş çıkaranlara,

B) Üstün bir bilgiye dayanan şahsi teşebbüsü sayesinde gerek dairesinin hizmet kadrosunda, gerek hizmet vasıtalarında tasarruf sağlıyanlara,

C) Umumi bir zararın önlenmesi veya bir faydanın sağlanması için sağlık ve hayatını tehlikeye koyarak çalışanlara.

Bağlı buldukları daire âmirinin teklifi ilgili Bakanların tasvibi ve Bakanlar Kurulunun kararıyla (A) bendindeki başarıyı gösterenlere almakta oldukları aylığın tutarının bir katına, (B) ve (C) bendindeki başarıyı gösterenlere üç katına kadar ikramiye verilebilir.

Bütçeye konacak ikramiye ödenekleri her dairenin aylık ödeneğinin binde birini geçemez.

MUVAKKAT MADDE — Devlet teşkilâtı kadrolarında tasarrufu sağlamak maksatlarıyla genel müdürlük ve muadili derecedeki kadrolarla daha yüksek derecedeki kadrolar re'sen, bunların dışında kalan kadrolar müdürler komisyonlarının mütalâası alınmak suretiyle ilgili Bakanın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla kaldırılabilir. Kadrosunun kaldırılması suretiyle açıkta kalan memurlara kadronun kalktığı tarihi takip eden ay başından itibaren hizmet müddetleri on yıla kadar olanlara altı ay ve hizmet müddeti daha fazla olanlara bir yıl aylıkları tam olarak ödenir. Bu müddetten sonraki istihkakları hakkında 16 . III . 1926 tarih-

B. K.

MADDE 3. — Hükümetin üçüncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümetin dördüncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Yargıçlar ve yargıç sınıfından sayılanlar hakkında bu kanunun birinci maddesinden maada hükümleri ve ordu mensuplarıyla üniversite öğretim üyeleri hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 1. — Hükümetin geçici maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

İçiş. K.

MADDE 2. — Bakanlar, merkez ve iller teşkilâtında aylıkla çalışan her hangi bir memuru tayinindeki usule göre, yapılması o bakanlığa ait bir iş için, orada bakanlık teşkilâtı ve boş vazife bulunup bulunmamasıyla kayıtlı olmaksızın, kadrosuyla yurt içinde dilediği yerde çalıştırabilirler.

MADDE 3. — Hükümetin 4 nü maddesi 3 nü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Hükümetin muvakkat maddesi geçici madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Mü.

B. K.

li ve 788 sayılı Memurin Kanununun 9 . III . 1938 tarihli ve 3335 sayılı Kanunun ikinci maddesiyle değiştirilen 85 nci maddesi hükümleri tatbik edilir.

Bu suretle açıkta kalan memurlar istedikleri yerde ikamet edebilirler. Bu takdirde kendilerine Harciraç Kararnamesiyle, 28 . IV . 1926 tarihli ve 829 sayılı Kanun hükümlerine göre yolluk ödenir.

Şu kadar ki bunlar açıkta buldukları müddet içinde Memurin Kanununun 9 ncu maddesi hükmüne tâbi kalırlar.

Bu maddeye göre açıkta kalan memurlar, muvafakatleri olmadıkça açıkta kaldıkları kadrolardan aşağı dereceli kadrolara tâyin edilemezler.

Bu madde hükmüne göre verilen yetki bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yalnız bir yıl için muteberdir.

MADDE 5. — Yargıçlarla, ordu mensupları ve Üniversiteler öğretim üyeleri hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.

MADDE 6. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>Ş. Gümaltay</i>	Başb. Yardımcısı
Devlet Bakanı ve	<i>Nihat Erim</i>
Dışiş. B. V.	Adalet Bakanı
<i>N. E. Sumer</i>	<i>Fuad Sirmen</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>H. Çakar</i>	<i>E. Erişirgöl</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı

Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>F. Banguoğlu</i>	<i>Ş. Adalan</i>
Ekonomi ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>C. S. Barlas</i>	<i>Dr. K. Bayazit</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>Dr. F. Ş. Bürge</i>	
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>Dr. Kemal Satır</i>	<i>Reşat Ş. Siner</i>

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun birinci maddesi üç yıl süre için uygulanır.

MADDE 6. — Hükümetin altıncı maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Hükümetin yedinci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

İçiş. K.

MADDE 4. — Hükümetin 6 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hükümetin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.